

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

תוכן

- א. לא מבעיא אכלה דמשלמת מה שנהנית ... נחבטה ... קמ"ל.....1
- ב. מבריה ארי מנכסי חבירו מדעתו הוא האי לאו מדעתו אי נמי מבריה ארי מנכסי חבירו לית ליה פסידא האי אית ליה פסידא.....3
- ג. שדחפתה חברתה כל שכן שהוחלקה במימי רגליה ומאן דאמר שהוחלקה במימי רגליה אבל דחפתה חברתה פשעה ומשלמת מה שהזיקה דא"ל איבעי לך עבורי הדא הדא.....6
- ד. אפי' מערוגה לערוגה ואפילו כל היום כולו עד שתצא ותחזור ... כיון שיצתה לדעת אף על פי שחזרה שלא לדעת מ"ט דא"ל כיון דילפא כל אימת דמשתמטא להתם רהטא.7
- ה. ירדה כדרכה במי לידה ... תחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב.....8
- ו. סאה בששים סאין ... תרקב בששים תרקבים ... קלה בששים קלחים.....9

דרף נח.

א. לא מבעיא אכלה דמשלמת מה שנהנית ... נחבטה ...

קמ"ל

כבר התבאר לעיל דף נה: ודרף נו: שבהמה שנפלה לגינה באונס¹, כגון שהוחלקה, ונפלה על פירות והזיקתם, פטור מדין שן².

¹ שו"ע ונו"כ שצד א

² ואף על פי שהוא נזק שן שנהנית במה שנפלה על הפירות ולא נחבטה, כיון שמתוך אונס הזיקה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

ומכל מקום חייב לשלם מה שנהנית באכילתה, וכן מה שנהנית במה שנפלה על הפירות ומתוך כך³ לא נחבטה⁴. אבל אם ירדה כדרכה ואכלה, משלם מה שהזיקה.

וכבר התבאר לעיל דף כ. ששן אינו חייב אלא ברשות הניזק ולא ברה"ר⁵ ומ"מ חייב⁶ לשלם⁷ מה שנהנית באכילתה⁸. יש אומרים⁹ דהיינו ששמן מה שאכלה כאילו היה תבן, ויש אומרים¹⁰ שמשלם כשווי שני שלישי מדמי שעורים. ואם אכלה דברים המזיקים לה אינו משלם כלום¹¹.

³ כתב בשו"ע, ומה הנאה יש לה בחבטה, שהרי מצאה מקום רך ולא נתרסקו איבריה, ודייק הש"ך שאם לא ניצלה מריסקו איברים אלא מצער בעלמא פטור, ומצדד הש"ך לומר שמ"מ חייב לשלם מה שהיה נותן שתהא בהמתו ניצלת מספק, אלא שכתב שמשמעות התוס' והרא"ש אינם מורים כן, אבל בש"מ בשם הר"י יהונתן וכן במאירי משמע כדברי הש"ך, והיש"ש כתב שאם ברור שלולא הפירות היתה ניזוקית, ודאי שמשלם מה שנהנית שלא הזיקה עד כדי הנזק שגרמה בנפילתה, ואם לא ברור שהיתה ניזוקית, מ"מ משלם מה שהיה נותן על הספק להציל בהמתו מספק נזק, ושמן זאת עפ"י מקום הנפילה וגובהה, אבל אם לפי השומא לא היתה ניזוקת אלא מצטערת, ודאי שאינו משלם הצער, עיין שם.

⁴ ולא מיקרי מבריה ארי מנכסי חברו דקיי"ל שפטור מלשלם למבריה, דמבריה ארי עושה מדעתו ואין לו הפסד, משא"כ הכא לא נעשה מדעתו של בעל הגינה, וגם יש לו הפסד.

⁵ שו"ע ונו"כ שצא ז

⁶ שו"ע ונו"כ שם ח

⁷ וכתב בקצה"ח דתשלומי מה שנהנית אינו מדין ניזקין לשלם ממימב, שאינו אלא כבעל חוב, וגם לא שייך טעם דנעילת דלת, ודינו בזיבורית, וכן הוא בשו"ת הרשב"א ח"ד סי' יג, וכתב שם שאינו משלם מן העליה (היינו מעידית), דכ"ש הוא מחצי נזק, ומ"מ אינו משלם מגופו בלבד אלא כחוב הוא, עיין שם, ועיי' אור שמח פ"א מה' נזקי ממונ' ה"ב שהאריך בזה.

⁸ ולכאורה נראה שאף ברשות המזיק, אף על פי שפטור מדין שן, מ"מ משלם מה שנהנית. ובש"מ בשם הרא"ש ור"פ כתב שאף באכילה משונה שחויבו ח"נ מדין קרן, היינו דוקא כשהחצי נזק הוא יותר ממה שנהנית, אבל אם נהנית יותר מחצי נזק, משלם מה שנהנית, ולפי"ז צריך לומר דמ"ש בשו"ע סעיף ו גבי כלב שהמית התול בדין דמי הנבילה שבריה"ר משלם מה שנהנית שאכילה אינו שנוי וכו', דמשמע אילו היה שנוי היה משלם חצי נזק, איירי ג"כ כשהח"נ הוא יותר ממה שנהנית. פתחי חושן שם פרק ו הערה פב

⁹ שו"ע שם, וכתב בב"י כיון שהרי"ף והרמב"ם מסופקים הלכה כמי ראוי לומר דנקטינן לקולא כרבה וכדפרש"י דעמיר היינו תבן ואפילו אכלה בשר, ואפילו אכלה יותר ממה שרגילה לאכול באכילה אחת, אינו משלם אלא כשיעור תבן באכילה אחת (כן כתב ביש"ש), שיכול הבעלים לומר לא הייתי מאכילה כי אם תבן, וזהו הנאות ולא יותר, סמ"ע. וכתב בערוה"ש שאם ידוע שמאכילה תמיד שעורים משלם דמי שעורים כפי שווים.

¹⁰ רמ"א שם, כדעת הטור ס"ג בשם הראב"ד והרא"ש והרא"ה והריטב"א ונ"י, שפסקו כרבא, והוא דמי שעורים בזול, דאנן סהדי שאף מי שאינו מאכיל לבהמתו שעורים, אם היה מוצא בזול, והיינו שלישי פחות משוויים, היה מאכילה. ונראה שאע"פ שאכלה בשר אינו משלם אלא דמי שעורים בזול, שאין דרך להאכיל בשר לבהמתו אפילו בזול, וגם בזה אפשר שאם ידוע שדרכו להאכיל בשר משלם דמי בשר, והיש"ש מפרש שאם רגיל לתת לה שעורים באקראי משלם דמי שעורים בזול, אבל אם אינו רגיל אלא בתבן אינו משלם אלא דמי תבן, עיין שם.

¹¹ כיון שלא נהנית, ומדין שן פטור כיון שהוא ברה"ר, סמ"ע, ומשמע שאם אכלה ברשות הניזק דברים המזיקים לה חייב, משום דסוף סוף שן הוא משום שבשעת אכילתה להנאותה נתכוונה, ומה"ט נראה גם מה שאינו חייב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

וכן בכל מקום שנהנית הבהמה¹², אף על פי שפטור מדין מזיק, חייב לשלם מה שנהנית.

ג. מברית ארי מנכסי חבירו מדעתו הוא האי לאו מדעתו אי נמי מברית ארי מנכסי חבירו לית ליה פסידא האי אית ליה פסידא

כשם שמצוה להחזיר אבידה, כך מצוה להציל חבירו משאר הפסד ממוין¹³, וכן בקרקע, אם רואה מים¹⁴ באים לשטוף שדה חבירו חייב¹⁵ לגדור בפניהם כדי להצילו.

מדין קרן ברה"ר, משום דכיון שיש לה הנאה באכילתה אינו בדין קרן, וכתב היש"ש שאם אכלה הרבה ומתוך כך חלתה, אף על פי שלא נהנה, מ"מ משלם מה שנהנית בתחלת אכילתה כשיעור הראוי לה ומה שאכלה אח"כ יותר מדי איהי דאזקה אנפשה. פתחי חושן שם פה

¹² כגון נפלה לגינה באונס ולא נחבטה מתוך שנפלה על הפירות.

¹³ כמו שאמרו בכמה מקומות בש"ס שמברית ארי מנכסי חבירו הוא בכלל מצות השבת אבידה, וכמו שפירש הרשב"ם (ב"ב דף נג ע"א), וכ"כ הרמב"ן והנמוקי"ש, וכן מצינו בש"ס בכמה מקומות שיש מצוה להציל ממוין חבירו מן ההפסד משום השבת אבידה, כמ"ש בשומר שיש לו לקדם ברועים ומקלות להבריה ארי, והרבה כיוצא בזה, וכן משמע ברמ"א סימן רסא סעיף ג (ע"י לעיל הערה נה). אלא שהקשו הראשונים בדין השבת אבידה שנוטל עליה שכר כפועל בטל (ב"מ דף לא, וע"י פרק ח), מ"ש ממברית ארי מנכסי חבירו שאמרו בפשיטות (ב"ק דף נח ע"א) שאינו צריך לשלם לו, והתוס' שם תירצו שמברית ארי אין ברי היזקו ולכן אינו צריך לשלם לו, משא"כ השבת אבידה ברי היזקו, והרמב"ן שם תירץ באופן אחר אבל הרשב"א שם תירץ שמברית ארי פטור מלעשותו ומדעתו עשה ולכן אינו משלם לו, משא"כ בהשבת אבידה שמצווה על כך, אינו צריך להפסיד בשביל כך, וכעין זה כתב המאירי בפרק הכונס בשם יש מתרצים, הרי משמע מדברי הרשב"א שמברית ארי אינו בכלל מצות השבת אבידה, ונראה שהרשב"א מחלק כמו שחילקו התוס' בין ברי היזקו לאינו ברי, אלא שסובר שאף במברית ארי גופיה יש לחלק, שבדלא ברי היזקא אף משום מצוה אין כאן, ובברי היזקא יש מצוה וממילא יש חיוב תשלומין.

ובספר המצוות להרמב"ם (ל"ת רצז) משמע שאם אינו מציל ממוין חבירו עובר על לא תעמוד על דם רעך, והביאו הח"ח בפתיחה לאהבת חסד ובהפ"ן חיים ח"ב כלל ט סעיף א, אבל הרבה אחרונים כתבו שלא תעמוד על דם רעך לא נאמר אלא בהצלת גופו. פתחי חושן חלק ב פרק א הערה סג

¹⁴ שו"ע ונו"כ רנט יט

¹⁵ כתב בערוה"ש שעובר על לא תוכל להתעלם והשב תשיבם, וכן נראה מסקנת המנחת חנוך (מצוה תקלט), ובשו"ת בית יצחק הנ"ל הוכיח כן מגמרא. ובגמרא להלן דף פא: ילפינן מוהשבות לו גם אבידת גופו, והיינו להציל גוף חבירו מסכנה, ובטושו"ע יו"ד סימן שלו משמע שגם רפואת חבירו בכלל אבידת גופו (ואפשר שיש בזה גם משום לא תעמוד על דם רעך). ובמנחת חנוך מצוה רל"ט כתב שגם אבידת נפש חבירו בכלל המצוה, שאם רואהו עובר עבירה, חוץ ממצות תוכחה, יש בו משום והשבות לו להחזירו בתשובה. וכעין זה כתב הגרי"פ בביאור לסה"מ לרס"ג עשה כח.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

ואינו חייב להפסיד ממונו לקיים מצות השבת אבידה, ואפילו אינו הפסד ממש כי אם מניעת הריוח, אינו חייב מדינא¹⁶. וכל המציל ממון חבירו מהפסד, שהוא בכלל מצות השבת אבידה, יכול המציל לתבוע שכרו הראוי.

אולם יש אומרים¹⁷ שהמציל חבירו מהפסד באופן שאין ההפסד ברור שיבא, הרי הוא בכלל מה שאמרו חז"ל מבריה ארי מנכסי חבירו ופטור מלשלם לו שכרו.

¹⁶ שו"ע הרב סעיף לג

¹⁷ בתוס' כאן שתירצו בשם ר"י דמ"ש מבריה ארי פטור היינו כשאין הדבר ברור שיבא לידי הפסד ולידי דריסת ארי, כגון שהארי רחוק ואין ידוע אם יבא, ומצילו מן הדאנה והפחד שמא יבא, אבל אם ברור שיבא לידי הפסד או דריסת ארי, או מציל מפי ארי עצמו, אז ודאי נותן לו שכרו כמו בשטף נהר חמורו ועפ"י דברי התוס' כתב המרדכי, והביאו הרמ"א ביו"ד סימן רנב סעיף יב שהפודה חבירו מן השביה חייב לשלם לו, ולא אמרינן שהוא בכלל מבריה ארי, משום שלא נאמר דין מבריה ארי אלא כשמצילו מן הצער ולא כשמצילו מהפסד, ועי' שו"ת בני אהרן סימן מג שתמה על המהרש"ך שכתב שהמבריה נכסי חבירו מן המכס לא דמי למבריה ארי, משום דמבריה ארי אינו אלא כשמצילו מהפסד גמור, ועי' עוד באורים גדלים לימוד ריט שציין עליו הגרעק"א בסימן רלו סעיף ז. עכ"פ מוכח מדברי התוס' והרא"ש שבלא ברי הזיקא הרי הוא בדין מבריה ארי ואינו נותן לו כלום, וכ"כ הט"ז בסימן רסד והרמב"ן בחידושיו בתירוץ ראשון כתב (כעין זה תירץ הרשב"א) שמבריה ארי עושה מדעתו, משא"כ השבת אבידה חייבתו תורה להציל, ולא חייבתו תורה להציל ממון חבירו ולהפסיד את שלו, ומשמע מדבריו שמבריה ארי אינו בכלל מצות השבת אבידה אלא שהרמב"ן הוסיף שאפילו במקום מצוה, אם הוא פטור ממצות השבת, כגון במקום הפסד, ה"ז ג"כ כמדעתו עביד ואינו נותן לו הפסדו, ומ"מ שכרו מיהא נותן לו ובתוס' כתובות דף קז ע"ב ד"ה חנן אומר משמע שהיוב תשלומין למשיב אבידה הוא בגדר תקנה, ובמקום שיש מצוה להשיב אבידה או להציל ממון חבירו עשו תקנה, אבל בפורע חובו אין מצוה ואין תקנה, והתוס' בב"ק דחו פירוש זה, ולא נתבאר לי לפירוש זה מהו גדר מבריה ארי מנכסי חבירו שהוא פטור. ועי' נה"מ סימן קכח סק"ג, ובדין מוציא הוצאות עליו ועל חבירו, עי' ערך ש"י אהע"י סימן קסו. פתחי חושן שם פרק ח הערה לט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

בכל הצלת גוף חבירו מסכנה חייב להוציא ממון כדי להצילו¹⁸, ואם יש לניצול ממון חייבו¹⁹ להחזיר לו²⁰, אבל אם נתפס ממנו עבור חבירו אינו חייב לשלם לו.

העושה לחבירו טובה או פעולה²¹, אף על פי שלא ביקש ממנו הנהגה לעשות לו, אינו יכול לומר בחנם עשית עמי הואיל ולא צויתך, אלא נותן לו שכרו²², והוא כשההנהגה בדבר שדרך לשלם שכר על זה, ונותן לו שכר הראוי לו.

¹⁸ שו"ע ונו"כ תכו א, כגון לשכור אחרים שיצילוהו, ועי' מ"ש בספר צדקה ומשפט פרק א הערה כג בשיטת הרמ"ה, ובספר הלכה ורפואה ח"ג דן הגר"מ הרשלר שליט"א בדין חיוב הצלה בממון אם חייב להוציא כל ממון, כדין כל לאו שהי"ב לעשות כן, וה"נ יש לאו דלא תעמוד על דם רעך, והביא שיטות הפוסקים אם בלאו שבשב ואל תעשה חייב לבזבז כל ממונו והאריך לדון בדברי הרמ"ה ובדברי הפוסקים לענין פדיון שבויים, ומסיק לחלק שאם המצוה מוטלת על רבים אינו חייב לבזבז, אבל כשאין מי שיציל אפשר שהי"ב בכך, עיין שם, ועי' בדבריו בסוף ח"ד בענין חיוב הצלה במקום צער.

¹⁹ לכאורה היה נראה שלא אמרו לפטור מבריה ארי אלא בהצלת ממון, וכמ"ש מבריה ארי מנכסי חבירו, אבל בדברי הפוסקים הוזכר דין מבריה ארי גם בהצלת מסכנה, וכמ"ש הרמ"א ביו"ד שם בשם המרדכי שהפודה חבירו מן השביה אינו בכלל מבריה ארי משום דברי הויקא, ולפי"ז צ"ל דמ"ש שהי"ב אדם להוציא ממון להציל גוף חבירו והניצול חייב לשלם לו, היינו ג"כ באופן דברי הויקא, וא"כ בדלא ברי הויקא פטור מלהוציא ממון להצלת חבירו, וגם מ"ש הפוסקים בטעמא דמבריה ארי משום דמצוה קעביד, נראה דכ"ש בהצלת גופו דמצוה קעביד שיש לפטרו. ועיין פתחי חושן חלקו פרק יב הערה יא שהאריך בזה.

²⁰ טור שם בשם הרא"ש (ומה שתמה הסמ"ע על המחבר והרמ"א שלא הביאו הלכה זו, כתב הש"ך שהרמ"א סמך על מ"ש ביו"ד בדין פדיון שבויים, וכמ"ש לעיל). וכתב באולם המשפט דהיינו דוקא כשהיה לו ממון בשעת הצלה, אבל אם לא היה לו ואח"כ היה לו פטור, אבל בהנהגות אמרי ברוך (כהשמטות) כתב שמסברא נראה שאם יש לו אח"כ חייב לשלם, שוב ראיתי בכנה"ג סימן תכו בשם הרשד"ם יו"ד סימן נד שסובר ג"כ שאם לא היה לו באותה שעה, אף על פי שהעשיר אח"כ פטור, עיין שם.

²¹ רמ"א רסד ד

²² ופשוט דכל זה כשעשה מתחלה ע"ד לבקש שכר, אבל אם עשה בתחלה ע"ד מתנה, כ"ש שאינו יכול לחזור ולתבוע שכר, וכ"כ בנה"מ (סימן יב סק"ה) לענין האומר לחבירו דור בחצרי או אכול עמי, שאפילו לדעת הפוסקים שמחילה בלב לא הוי מחילה, בשעת מעשה ודאי מהני מחשבתו דהוה כהתנו לשם מתנה, עיין שם, ואפילו כשאין הוכחת אומדנא, אם יודע בעצמו שעשה ע"ד מתנה אסור לו לחזור ולתבוע שכר, ואף על פי שזה מתרצה לתת לו, נראה שצריך להודיעו שמתחלה נתכוין לשם מתנה, ואם בכל זאת יתרצה לתת לו, יכול ליקח בתורת מתנה, ואם לא הודיעו נראה דהוה גזל בידו, מפני שלא נתרצה לתת לו אלא משום שחושב שהי"ב לו, וגדולה מזו כתב בשו"ת בית יעקב שבמקום שחבירו אינו חייב אלא מדיני שמים, ונתן לו מפני שחושב שהי"ב לו מדיני אדם, חייב להודיעו, עי' בקצה"ח (סימן עה סק"ד) ומצוי שאדם עושה פעולה או מובה לחבירו שלא ע"ד לקבל תמורה, כגון שמספר לו דרך אנב על דירה או שידוך, ועושה זאת בתורת ידידות, ואח"כ נמלך ותובע ממנו שכר תווך או שדכנות, ויש להזהר בזה מאד. ועוד נלענ"ד שאף אם לא ידע בשעת מעשה שיכול לתבוע ממנו שכר, ורק אח"כ נודע לו, דלא הוה כמחילה בטעות, דכיון שמתחלה לא נתכוין לשכר, ה"ז כנותן לו מתנה, ודומה לנותן לחבירו מתנה בחשבו שאינו צריך לו, ושוב נודע לו שהיה יכול למכרו או להשתמש בו, שמסברא נראה שאינו יכול לתבוע החזרת המתנה מטעם מתנה בטעות, וכן משמע מדברי הריב"ש (סימן תקטו) בשם הרמב"ן במשביח שדה וסבור שהוא שלו ונודע לו שהוא של חבירו, אין דינו לנמרי כדין יורד לשדה חבירו, משום שלא ירד על דעת לקבל שבה, ועדיין צ"ע. פתחי חושן חלק ד פרק ח שכר הערה סה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

היתה הפעולה בדבר שיש על העושה משום מצוה, כגון השבת אבידה, וכל שכן הצלת גופו, אינו יכול לתבוע²³ ממנו שכר²⁴.

**ג. שדחפתה חברתה כל שכן שהוחלקה במימי רגליה ומאז
דאמר שהוחלקה במימי רגליה אבל דחפתה חברתה פשעה
ומשלמת מה שהזיקה דא"ל איבעי לך עבורי חדא חדא**

כבר התבאר לעיל דף נה: ודרף נז: שבהמה שנפלה לגינה מתוך שדחפתה חברתה²⁵ י"א²⁶ שגם זה נקרא אונס ודינה כבהמה שהוחלקה לעיל, שאם

²³ ע"י בסמ"ע (סימן ט ס"ק יד) שכתב לענין דיין דקיי"ל שמותר לו ליטול שכר במלה דמוכת, שאם לא התנה עמו אינו צריך לשלם לו שכר במלה, אבל שכרו כפועל בטל צריך לשלם לו, כדין משיב אבידה, ומשמע שבכל העושה לחבירו פעולה של מצוה, אף על פי שאינו יכול לתבוע כל שכרו, ואף לא שכר במלה ממלאכתו, שכר כפועל בטל צריך לשלם לו, והט"ז (שם) חולק, ולא דמי למשיב אבידה שנוטל שכר כפועל בטל, דשאני התם דברי הויקא, שאם לא יציל הוא תהא האבידה נאבדת לגמרי. ומשמע מדבריו שבמבריה ארי דלא ברי הויקא אינו נותן לו כלום, ואף לא כפועל בטל, והקצה"ח (בסימן ט סק"ב) מודה לט"ז בעיקר הדין שהעושה לחבירו פעולה של מצוה שלא מדעתו ואין ברי הויקא שאינו חייב לתת לו אף כפועל בטל, אבל בדין סובר הקצה"ח שכיון שבאו לפניו לדין, ה"ז כאומר הצל את שלי, שאע"פ שלא התנה על שכרו חייב לשלם לו, וכן בפורע חובו כשאמר לו פרע חובי חייב לשלם לו, וכ"כ בשו"ת שבו"י (ח"א סימן קמב). ומשמע מדברי הקצה"ח שבכל פעולה של מצוה הדין כן, אלא שצ"ע דא"כ למה ישלם כפועל בטל ולא כל שכרו, ועכ"פ שכר במלה דמוכה, דומיא דפורע חובו בצוויי שחייב לשלם לו כל מה שפרע, ואילו מדברי הסמ"ע משמע שאינו נותן לו אלא כפועל בטל. והנה"מ (שם) הסכים לדעת הט"ז שאע"פ שאמר לו הצל את שלי אינו חייב לשלם לו כלום, ואינו דומה לפורע חובו, דבפורע חובו ה"ז כאומר תן מעותיך, וכאילו הסכים להחזיר לו כל מה שיפרע עבורו, אבל כשבאו לפניו לדין ולא הזכירו ענין השכר, סוברים הם דניהא ליה לדיין לעשות מצוה, ומחשב שכר מצוה כנגד הפסדה, ולפי"ז ה"ה בשאר מעשה מצוה שאמר לו לעשות ולא הזכיר ענין שכר, פטור מכלום, וע"י במשובב נתיבות ובפעמוני זהב.

²⁴ נה"מ (סימן רסד סק"ז) ובביאור הגר"א (שם), כדין מבריה ארי מנכסי חבירו, והיינו שאינו משיבחו אלא מונעו מהפסד, אינו חייב לשלם לו. וכמ"ש התוס' (בב"ק דף נה ע"א), כיון שמוטל עליו להציל ממון חבירו מהפסד משום השבת אבידה,

²⁵ הרמ"א הביא יש אומרים דהוי אונס, והוא דעת הר"י והרא"ש והרמ"ה, וכתב הסמ"ע דאע"ג דלגבי שומרים קיי"ל בסימן שג סעיף יא ששי"ש חייב בזה, שאני התם דהוי כעין גניבה ואבידה, ובנזקי שן ורגל סני בשמירה פחותה, ובש"מ בשם הרשב"א וכן המאירי הקשו לדעת הרמב"ם דקרי ליה פשיעה, א"כ אמאי ש"ח פטור, ותירצו דלגבי בעלים הוי פשיעה אבל לא לגבי שומר, וגם לדבריהם צריך לומר דמ"מ הוי כעין גו"א, מדמחייב ש"ש בזה. בשו"ת אגרות משה הו"מ סימן סט כתב שאם מסר בהמותיו לרועה והעבירם על הגשר ודחפה אחת לחברתה ונפלה לגינה של הבעלים והזיקה, מסתבר שחייב, דרך לענין שמירת הבהמות שלא יזקקו נתרצה הבעלים בדרך ב"א, אבל לא לענין נזקין שדינו כשאר אדם, ולא אמרינן דהוי כשמירה פחותה, שהרי לסברת הנ"י הוא בעצם פשיעה, אלא ששומר פטור ככה"ג, ולגבי קרקע שלו לא נתרצה.

²⁶ שו"ע ונו"כ שצד א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

נפלה על פירות והזיקתם, פטור מדין שן, אך חייב לשלם מה שנהנית. וי"א²⁷ שהרי זו פשיעה וחייב לשלם מה שהזיקה.

ד. אפי' מערוגה לערוגה ואפילו כל היום כולו עד שתצא ותחזור ... כיון שיצתה לדעת אף על פי שחזרה שלא לדעת מ"ט דא"ל כיון דילפא כל אימת דמשתמטא להתם רהטא

עוד התבאר שם שבהמה שנפלה לגינה באונס²⁸, שפטור מדין שן, הוא אפילו נשארה שם ואכלה מפירות הגינה, ואפילו שלא במקום נפילתה, אף על פי שבאכילה אינה אנוסה, כיון שהנפילה לגינה היתה באונס. ואף על פי שידע הבעלים שנמצאת שם ולא הוציאה, פטור מדין שן²⁹. אך חייב לשלם מה שנהנית.

²⁷ דעת המחבר שם דמיקרי פשיעה, והוא דעת הר"ף והרמב"ם, שהיה לו להעבירם אחת אחת שלא ידחפו זו לזו, וחייב מדין שן ורגל

²⁸ שו"ע ונו"כ שצד א

²⁹ וכתב הסמ"ע הטעם שמזל רע של בעל השדה הוא, והוא מדברי הראשונים שכתבו שמן השמים קנסוהו, ובש"מ כתב עוד בשם הראב"ד שאין מחייבין אותו לירד אחריה, והמאירי כתב שאין אומרים היה לו להוציאה, שמ"מ ירא מלהכנס לגינתם של אחרים, ונראה דלא פליגי, שאף בלא סיבה של יראה אין לחייבו על שלא הוציאה. ומ"מ נראה שאם יודע שאוכלת פירות הגינה מוטל עליו להוציאה, דלא גרע משאר כל אדם שרואה בהמה אוכלת פירות שדהו שמצווה מדין השבת אבידה להוציאה או להודיע לבעלים, אלא שאין חייב תשלומין כשלא השיב אבידה. פתחי חושן שם הערה קה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

יצאה מן³⁰ הגינה וידע הבעלים שיצאה, אף על פי שחזרה אח"כ שלא לדעתו חייב, בכל נזקה אא"כ שמרה שמירה מעולה³¹, ויש אומרים³² שאם לא שמרה כלל או שהעבירה פעם אחרת דרך שם אף על פי שנפלה, חייב בכל נזקה.

ה. ירדה כדרכה במי לידה ... תחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב

יש אומרים³³ שלא פטרו כשנפלה באונס אלא כשהעבירה במקום שאי אפשר לה לירד כדרכה, אבל במקום שיכולה לירד כדרכה, ה"ז פשיעה³⁴, ואף על פי שלבסוף נפלה, חייב בכל נזקה משום תחלתו בפשיעה וסופו באונס, וכ"ש כשירדה כדרכה שחייב, אף על פי שגם הנזק היה באונס, כגון

³⁰ שו"ע ונו"כ שם ב

³¹ אף על פי ששן ורגל די בשמירה פחותה, שאני הכא שכבר ידעה דרך הגינה ולכן כל שאפשר לה להשמט עושה כן כדי לילך לאותה גינה, והקשו הרשב"א והראב"ד דא"כ כל שנכנסה פעם לשדה שוב חייב עליה לעולם, וביש"ש מיישב שיטת רש"י והרא"ש דהא דסגני בשמירה פחותה יש בזה ב' טעמים, הא' שמא לא תצא משם ע"י השמירה הפחותה, ועוד אפילו תצא שמא לא תכנס לשדה של אחרים, וכאן שהורגלה כבר להיות שם, שוב אין בה טעם השני ולכן חייב, ולפי פירושים אלה לאו דוקא בנפלה בפעם ראשונה, אלא כל שהיתה בשדה אחת פעם אחת, שוב חייב על אותה שדה עד שישמרנה שמירה מעולה, וצ"ע בלשון הרמב"ם והשו"ע במ"ש הוחלקה ונפלה ויצאה, ואפשר שבא לומר דאע"פ שכניסתה הקודמת היתה באונס, היה מקום לומר שבאופן זה לא מיקרי הורגלה, קמ"ל דאעפ"כ מיקרי הורגלה, אבל המאירי כתב שבאמת אף בשמירה פחותה סגי, והחידוש כאן הוא, דלא נימא כשם שמערוגה לערוגה פטור, משום דאמרינן דכל שהיא שם דרכה לילך ממקום למקום ולאכול, ה"נ נימא שדרכה לצאת ולחזור ולהכנס, ויהא נחשב כהמשך לנפילתה באונס, קמ"ל דכל שיצאה מן השדה, שוב הו"ל כשאר בהמות, וחייב בכניסתה השניה.

³² והרשב"א והראב"ד שהקשו על דין הנ"ל דא"כ כל שנכנסה פעם לשדה שוב חייב עליה לעולם, וע"כ פירשו דאירי שהעבירה דרך שם, ואינו יכולה לירד כי אם בנפילה, אף על פי שבשאר בהמות הוא פטור משום דהוי אונס, כאן חייבת, כיון שנפלה כבר פעם אחת אומדת עצמה שתוכל גם עתה לקפוץ, ואפשר שהראב"ד שמפרש דאירי שהעבירה שוב באותה דרך יסבור שאם לא העבירה די בשמירה פחותה.

³³ רמ"א שצד א בדיעה ראשונה

³⁴ והמאירי כתב דהיינו דוקא כשאין בעלים עמה, אבל כשהוא הולך עמה לא מיקרי תחלתו בפשיעה, שלא היה לו להעלות על הדעת שתדך שלא על פי הנהגתו, וחידוש דין הוא ולא הובא בפוסקים.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

שילדה³⁵ שם וטינפה את הפירות במי לידה³⁶, ויש אומרים³⁷ שאף במקום שיכולה לירד לא מיקרי תחלתו בפשיעה וסופו באונס.

דף נח:

ו. סאה בששים סאין ... תרקב בששים תרקבים ... קלח בששים קלחים

כבר התבאר לעיל דף נח: שבהמה שאכלה³⁸ פירות שדה מחוברים, ועדיין צריכים לקרקע, אמרו חז"ל ששמוין הנזק בששים³⁹, כיצד.

הרי שאכלה בית סאה בשדה, שמוין שדה של ששים סאין כמה היא שוה, וכמה שוה לאחר שנפחת בית סאה ממנה, ומשלם ההפרש, וכן הדין באכלה קב או רובע הקב, ואפילו אכלה קלח אחד משערין בשדה של ששים קלחים.

³⁵ שו"ע שם, ולכאורה לדין דקיי"ל תחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב אין בזה חידוש, אלא שנראה שאפילו באופן שיש ב' אונסין, כגון שנפלה וגם טינפה במי לידה, אפ"ה כשהיתה יכולה לירד ותחלתו בפשיעה חייב. ³⁶ ולכאורה טינפה במי לידה היינו רגל ועי' בערוה"ש סימן שצ סעיף י שהביא בשם הש"מ שהוכיח מכאן דמי רגלים לא מיקרי צרורות כיון שיש חיבור ע"י ניצוק, והערוה"ש כתב שאפשר דשאני מי לידה שאין בהם כח הדוחה אלא שותת, משא"כ במי רגלים שיש כח הדוחה, הוי כצרורות, ותחלתו בפשיעה לכאורה הוא לגבי שן, ולפי מ"ש ביש"ש שאין אומרים תחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב אלא כשהפשיעה והאונס הם מאב אחד, צריך לומר דלאו דוקא מאב אחד ממש קאמר אלא לאפוקי קרן משונה, אבל שן ורגל כאב אחד דמי, וצ"ע. פתחי חושן חלק ו פרק ו הערה קיא

³⁷ רמ"א שם בדיעה השניה הוא דעת הראב"ד שכתב שיש לו רשות להעביר צאנו בכל מקום ולשמרה, ומשמע שאם הלכה בלא הבעלים מודה הראב"ד, ולכאורה מדברי הראב"ד משמע שאינו חולק אלא בדין יכולה לירד, אבל כהא דטינפה במי לידה מודה, ומדברי הסמ"ע סק"ג לכאורה משמע שהיש מי שחולק שברמ"א חולק על עצם הדין דתחלתו בפשיעה וסופו באונס, וצ"ע. ועי' אולם המשפט.

³⁸ שו"ע ונו"כ שצד ד

³⁹ הוא לפעמים קולא למזיק ולפעמים חומרא, שאם השדה גדולה שיעור הפחת מועט, ואם השדה קטנה היה שיעור הפחת מרובה, ונתנו חז"ל שיעור ממוצע שלעולם משערין לפי ששים, ולכאורה נראה דלאו דוקא בנזקי שן הדין כן, והמור הביא דעת הרא"ש שמנכין עוד כמה הרויח בעל השדה כמה שלא הוכחשה שדהו ע"י שלא נשארו הפירות עד שנגמרו, ודעת הרמ"ה שאין מנכין ריוח זה, וכתב הב"י שמדברי הרי"ף והרמב"ם שלא הזכירו דין דכחש גופני, משמע דס"ל כהרמ"ה, וכן סתם בשו"ע ולא הביא דעת הרא"ש, והדרישה כתב שגם מדברי הטור נראה שלא הסכים לדעת הרא"ש, עיין שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

אכלה פירות תלושים⁴⁰, או אפילו מחוברים שאינו צריכים לקרקע, שמיז כפי שווים ומשלם הנזק.

ז. ההוא גברא דקץ קשבא מחבריה ... בנזקי ממונו יאמרו בנזקי גופו

להלן דף נט. יבואר בעזה"ת שלהלכה הקוצץ פירות אילן⁴¹, בין שאכלה הבהמה בין שקוצץ האדם עצמו⁴², יש אומרים⁴³ שאם הוא דקל שאין פירותיו חשובים כל כך, משערין אותו בששים דקלים ע"ג קרקע, ואם פירותיו חשובים משערין הדקל בפני עצמו, ויש אומרים⁴⁴ שגם בדקל שנגמר גידולו משערין כמו שהוא, ואם לא נגמר גידולו⁴⁵ משערין בששים.

⁴⁰ שו"ע ונו"כ שם ה

⁴¹ שו"ע ורמ"א שצד ו

⁴² סמ"ע שם יא

⁴³ דעת המחבר שם

⁴⁴ דעת הרמ"א שם

⁴⁵ ובסמ"ע מפרש דברי הרמ"א דקאי אאילן עצמו שתלוי בנגמר גידולו, עד שהיה ראוי לשתלו במקום אחר, או לא. ולכאורה צ"ע מה שייך באילן נגמר גידולו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

